

**Тетяна Гранчак,**

д-р наук із соц. комунікацій, ст. наук. співроб., заввідділу політологічного аналізу СІАЗ Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

## **НАУКОВО-ДОСЛІДНА ДІЯЛЬНІСТЬ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИХ ПІДРОЗДІЛІВ БІБЛІОТЕК У РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ**

Стаття присвячена розкриттю науково-дослідного напрямку діяльності інформаційно-аналітичних підрозділів національних бібліотек як чинника формування необхідної інформаційної бази для ухвалення управлінських рішень у різних сферах суспільного буття, збагачення національного інформаційного простору значущою для динамічного суспільного розвитку інформацією.

*Ключові слова:* національна бібліотека, дослідні центри, міждисциплінарні дослідження, інформаційно-аналітична діяльність.

Одним з важливих напрямів діяльності національних бібліотек у контексті зміцнення національного інформаційного суверенітету є підготовка інформаційно-аналітичних матеріалів і здійснення наукових досліджень, у першу чергу на замовлення органів державної влади. Розуміння владою специфіки сучасного етапу суспільного розвитку, проведення потрібних змін, на які сформувався суспільний запит, їх підготовка, вироблення необхідних рішень і подальша ефективна реалізація цих рішень є запорукою стабільного суспільного поступу. Водночас кожний з етапів ухвалення управлінських рішень потребує відповідного інформаційного забезпечення. Ступінь адекватності визначення владними структурами стратегічних і нагальних суспільних потреб здебільшого залежить від того, наскільки повним сформується уявлення їхніх представників про процеси, що відбуваються в державі та світі, тобто від ступеня їх перебування в інформаційному контексті суспільно-політичних процесів. Визначення стратегічних шляхів задоволення сформованих у суспільстві потреб, у свою чергу, потребує збирання й аналітичного опрацювання наявної інформації стосовно суспільно-політичної практики, історичного досвіду, специфічних рис певного соціуму, його політичної свідомості тощо. Отже, необхідною умовою ефективної управлінської діяльності є формування відповідної

інформаційної бази, підготовленої за безпосередньої участі бібліотек. В умовах інформаційного протистояння, яке супроводжується поширенням інформації маніпулятивного характеру, дезінформації та недостовірної інформації, питання формування інформаційної бази прийняття управлінських рішень стає проблемою, від ефективності розв'язання якої може залежати не лише локальний результат протистояння (наприклад, іміджеві здобутки або втрати), а й безпосередньо існування політичної системи та навіть держави. Отже, якісне інформаційне забезпечення процесу прийняття управлінських рішень є основоположним функціональним елементом національного інформаційного суверенітету.

Питання ролі інформаційно-аналітичного супроводу процесу ухвалення управлінських рішень та ефективного використання в цьому процесі інформаційно-комунікаційного й науково-аналітичного потенціалу наукових бібліотек досліджувалося такими вітчизняними бібліотекознавцями, як В. Горвий, І. Давидова, О. Кобєлев, І. Захарова, Л. Філіпова, Л. Чуприна, С. Кулицький, О. Пархоменко та ін., які зосереджували свою наукову увагу на аспектах специфіки організації інформаційно-аналітичної діяльності, функціонування вітчизняних бібліотечних інформаційно-аналітичних структур, джерел підготовки та ресурсно-технологічної основи виробництва бібліотечних інформаційно-аналітичних продуктів тощо. Водночас поза рамками їхніх наукових розвідок залишився зарубіжний досвід діяльності інформаційно-аналітичних підрозділів провідних бібліотек світу, зокрема стосовно забезпечення науково-інформаційної основи для ухвалення рішень органами державної влади.

Отже, ця стаття має на меті розкрити особливості організації та здійснення інформаційно-аналітичними підрозділами провідних національних бібліотек науково-дослідного напрямку діяльності як стратегічної складової системи національного інформаційного суверенітету. У зв'язку з цим доречним буде зробити наголос на тому, що передові дослідні центри, які є флагманами процесу інформаційного забезпечення органів державної влади, – Дослідна служба Конгресу США (Congressional Research Service, CRS), Бюро дослідницької та правової інформації (Research and Legislative Reference Bureau, RLRB) Японії, Довідковий відділ з права й ухвалення рішень (Law and Decision Making Reference Department, LDMDR) Китаю, в Україні – Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади (СІАЗ) – створені та функціонують як підрозділи національних бібліотек. Відмінною рисою цих і подібних до них структур є організація наукових досліджень, спрямованих на розв'язання широкого кола політичних, економічних, соціально-гуманітарних проблем держав-

ного значення. Так, Бюро дослідницької та правової інформації Національної парламентської бібліотеки Японії з 2001 р. проводяться міждисциплінарні дослідження, які являють собою вивчення основних національних політичних проблем, що потребують тривалого міжпредметного підходу. Проектна група складається зі співробітників різних наукових підрозділів, пов'язаних з конкретною темою.

Міждисциплінарні дослідження містять обмін думками з експертами й польові дослідження як усередині, так і за її межами (Японії), а також аналіз інформації з друкованих джерел та електронних ресурсів, зокрема інтернет-інформації. Практикується проведення міжнародного політичного семінару, для участі в якому запрошуються іноземні фахівці. Крім того, деякі дослідження також проводяться за участі зовнішніх експертів, яких запрошують до співпраці в проектних командах. Результати таких міждисциплінарних досліджень публікуються у вигляді «Міждисциплінарного дослідницького звіту» (Interdisciplinary Research Report). Починаючи з 2001 р., кожного року обирається певна тема, за якою й проводяться міждисциплінарні дослідження (див. таблицю) [5, 7, 8].

Таблиця

### Теми міждисциплінарних досліджень

Роки	Назва теми
ФР 2001	Управління ризиками у сфері стихійних лих
ФР 2002	Управління в надзвичайних ситуаціях у більшості країн
ФР 2002–2003	Реформи в США з 1980-х років
ФР 2003–2004	Старіння суспільства з малою кількістю дітей
ФР 2004–2005	Регіональне пожвавлення
ФР 2005–2006	Сучасний стан і майбутні виклики, пов'язані з розширенням ЄС

2006–2007	Проблеми імміграційної політики та зарубіжних
2007–2008	Проблеми неповнолітніх
2007	Роль парламенту в забезпеченні громадянського контролю
2008–2009	Політичні проблеми Японії в міжнародному контексті
2008	Політика нової адміністрації Австралії Вплив послаблення регуляційної політики в економічній сфері Розгляд тенденцій розвитку Японії в парламентах зарубіжних країн
2009–2010	До становлення суспільства сталого розвитку
2011	Відновлення Японії через технології та культуру
2012	Американсько-японські відносини після президентських виборів 2012 р.

У сфері дослідницьких інтересів бюро – виборча, парламентська та конституційна реформи, регіональна система, децентралізація, адміністративна реформа, реформа державної служби, територіальні питання, проблема військової бази США, споживчий податок, бюджет, грошово-кредитна політика, ядерна енергетика. Останнім часом посилена наукова увага приділяється також таким питанням, як стратегії зростання, розвиток сільського господарства, катастрофічне зростання відходів, радіоактивних матеріалів, готовність до стихійних лих, відновлення й реконструкції, громадські роботи, залякування, університетська реформа, пенсія, витрати на медичне обслуговування, зайнятість [9]. Експерти Бюро дослідницької та правової інформації здійснюють два види досліджень: «за запитом» (з питань компетенції членів комітетів обох палат парламенту, політичних партій); дослідження за власною ініціативою. Останні можна віднести до «прогностичних досліджень»,

тому що в процесі їх виконання розглядаються проблеми законодавчого характеру, які в перспективі з великою долею імовірності перебуватимуть у центрі уваги законотворців і потребуватимуть наукового аналізу. Фактично йдеться про підготовку напрацювань під майбутні запити парламентарів. Випереджальні дослідження є важливою частиною науково-дослідної діяльності бюро.

Як зазначає експерт бюро Ю. Хіроші (Junko Hirose), ці два види досліджень пов'язані між собою, як переднє та заднє колеса велосипеда. Цілі випереджального дослідження полягають у розробці науково-дослідних ресурсів для майбутніх досліджень за запитам користувачів з метою підготовки й вдосконалення дослідницької бази та розширення науково-дослідного потенціалу. Результати випереджальних досліджень у підсумку стають одним з основних ресурсів, який дає змогу відповісти на дослідницькі запити швидко [5].

Перед початком кожної чергової сесії парламенту кожний дослідний підрозділ бюро визначає основні проблеми для досліджень з тих питань, які значаться у порядку денному сесії та містяться в дослідницьких запитах парламентарів, і працює за обраною тематикою, готуючи науково-дослідні звіти й аналітичні огляди.

Кожний дослідний підрозділ має представити «Базовий план дослідницьких робіт» (Basic Research Work Plan) відділу до Відділу планування досліджень (Research Planning Division) бюро. План містить основні очікувані законодавчі ініціативи порядку денного сесії парламенту, план досліджень кожного дослідника, назву дослідницької доповіді, над якою працюватиме експерт, тип публікації, обґрунтування актуальності доповіді й доцільності її підготовки, її відношення до законодавчої діяльності та орієнтовну дату публікації. Кожний дослідник повинен написати принаймні одну наукову доповідь на рік.

Результати планування обговорюються в комітеті з планування, для кожного відділу затверджується його план роботи. Комітет з планування координує також роботу з публікації аналітичних оглядів.

Після завершення виконання експертом дослідницького завдання керівник та експерт науково-дослідного підрозділу вивчають підготовлений науковий матеріал і складають рецензію (звіт) з основними висновками, який додається до стандарту публікації. Проект доповіді направляється до офісу Служби міждисциплінарних досліджень (Interdisciplinary Research Service). Провідні спеціалісти й експерти офісу вивчають усі представлені проекти доповідей перед публікацією та готують відповідні письмові рецензії – лаконічні, точні, об'єктивні

й незаангажовані, у яких, зокрема, зазначається стосунок підготовленої публікації до законодавчої діяльності та перспективи реалізації викладених у доповіді пропозицій. Два рівні рецензування гарантують якість інформаційної продукції бюро.

Після публікації великого дослідницького звіту експерт, який готував звіт, проводить презентацію на Семінарі з політики (Policy Seminar) для членів парламенту та їхніх співробітників. У 2011 фінансовому році бюро провело 23 такі семінари, на яких у сукупності були присутні 576 парламентарів і їхніх співробітників.

Матеріали проведених досліджень викладаються в серії монографій, публікація яких здійснюється нерегулярно, у вигляді доповідей за результатами великих науково-дослідних проектів – міждисциплінарних і науково-технічних досліджень, науково-дослідного проекту з вивчення зарубіжних конституцій. Приблизний обсяг кожної монографії становить 100–300 с. [5].

Усебічні й надійні законодавчі дослідження та аналіз, які мають бути своєчасними, об'єктивними, авторитетними й конфіденційними, з метою інформаційного забезпечення діяльності законодавчого органу здійснюються Дослідною службою Конгресу Бібліотеки Конгресу США.

CRS – один з найбільших підрозділів Бібліотеки Конгресу. У її складі на сьогодні 350 політичних аналітиків, юристів та інформаційних співробітників (при загальному штаті служби 675 і бібліотеки 3 тис. 597 співробітників). У свою чергу, служба поділяється на міждисциплінарні дослідні підрозділи, кожний з яких складається з галузевих секцій: відділи американського права (American Law) і соціальної політики (Domestic Social Policy), закордонних справ, оборони й торгівлі (Foreign Affairs, Defense and Trade), уряду і фінансів (Government and Finance) та ресурсів, науки й промисловості (Resources, Science and Industry). Група знаннєвого обслуговування (The Knowledge Services Group) надає допомогу в дослідженнях політичним експертам у кожному з п'яти підрозділів.

Найбільш затребуваним на сьогодні напрямом діяльності CRS є інформаційна підтримка законодавчого процесу, яка здійснюється у формі підготовки аналітичних матеріалів (звітів з досліджень, довідок), рефератів, перекладів, брифінгів, відеопрезентацій, індивідуальних консультацій конгресменам і їхнім співробітникам.

Інформаційно-аналітичні звіти CRS містять визначення проблеми, її фон і стратегічні дослідження, огляд минулого та очікуваного законодавства, бібліографію слухань, звіти Конгресу, хронологію подій і довідкові джерела. Це можуть бути короткі огляди близько семи сторінок або ґрунтовні дослідження. Звіти можуть подаватися у вигляді політичного

аналізу, економічних або юридичних досліджень, статистичних оглядів. Метою підготовки таких матеріалів є чітке визначення місця проблеми в законодавчому контексті. Щорічно готується понад 700 таких звітів, причому кожний з них містить точну, об'єктивну та оперативну інформацію з проблеми. Показово, що в переліку «десяти найбільш затребуваних урядових документів», складених Центром розвитку демократії та технологій (Center for Democracy and Technology), звіти CRS посіли перше місце.

Широта та глибина експертизи, що проводиться експертами CRS – від законів, економіки й закордонних справ до оборони та національної безпеки, громадського врядування, освіти, охорони здоров'я, імміграції, енергії, захисту навколишнього середовища, науки й техніки – дають змогу службі, швидко мобілізуючи в гнучких групах співробітників, забезпечувати комплексні дослідження складних питань, що стоять перед Конгресом. CRS надає законодавчому органу США компетентну допомогу не лише в дослідженні природи й характеру проблем, що постають перед Конгресом, а й в оцінці та визначенні стратегічних варіантів і пропозицій їх розв'язання.

В умовах світової фінансової кризи служба здійснювала аналіз ефективності методів економічного стимулювання й надавала допомогу конгресменам і їхнім співробітникам у процесі формулювання, обговорення та виконання Акта американського відновлення та реінвестування 2009 р. (American Recovery and Reinvestment Act of 2009). Оскільки Конгрес обговорював заходи щодо зміцнення фінансової системи, CRS у допомогу реформуванню фінансового сектору проводила аналіз основних елементів споживчого кредитування та пов'язаних з цим юридичних питань [3].

У сфері зовнішньої політики аналітики служби здійснювали аналіз американських військових операцій в Афганістані, ситуації в Іраку, забезпечували інформаційний супровід дебатів стосовно виборчої динаміки Ірану, ядерних амбіцій цієї держави та санкцій щодо неї. Серед проблем, що перебували у фокусі уваги дослідників CRS, – знищення Усами Бін Ладена (Osama bin Laden's Death: Implications and Considerations, 2011 р.), піратство (Piracy off the Horn of Africa, 2011 р.), питання співробітництва з іншими країнами у сфері ядерної енергетики (Nuclear Cooperation with Other Countries: A Primer, 2011 р.), «Нарощування потенціалу держав-партнерів шляхом надання допомоги сил безпеки» (Building the Capacity of Partner States Through Security Force Assistance, 2011 р.), «Передача звичайних озброєнь у країни, що розвиваються, 2004–2011» (Conventional Arms Transfers to Developing Nations, 2004–2011, 2012 р.), «Чи працює

іноземна допомога? Спроба оцінити зарубіжну допомогу США» (Does Foreign Aid Work? Efforts to Evaluate U. S. Foreign Assistance, 2013 p.), «Договір про всеосяжну заборону ядерних випробувань: передумови і сучасні досягнення» (Comprehensive Nuclear-Test-Ban Treaty: Background and Current Developments, 2013 p.), «Угоди про вільну торгівлю: вплив на торгівлю США і наслідки для торговельної політики США» (Free Trade Agreements: Impact on U. S. Trade and Implications for U. S. Trade Policy, 2014 p.) та ін. [4]. Визнанням ефективності діяльності служби стало нагородження 264 її співробітників 363 спеціальними преміями.

У Китайській Народній Республіці посилення інтелектуальної складової в бібліотечних процесах, орієнтація не лише на надання послуги, а й на проведення досліджень як основи підвищення ефективності інформаційного супроводу реформ стало відповіддю Національної бібліотеки Китаю на потребу модернізації економіки країни та прискорення соціально-економічного розвитку в другій половині минулого століття. Досить промовистою в цьому контексті стала реорганізація в 1975 р. Довідкового відділу (Reference Department) у Довідково-дослідний відділ (Reference Research Department), одним із завдань якого стало інформаційне обслуговування центральних державних органів влади. У 1988 р. серед 100 співробітників відділу працювало близько 20 експертів з філософії, історії, літератури, права, фізики, хімії, математики, географії, які були запрошені або з інших відділів бібліотеки, або взагалі з інших інститутів.

Відділ проводив важливі наукові дослідження для уряду та неурядових організацій, зокрема «дослідження нафтових матеріалів у розвинутих країнах» (investigation on petroleum materials in developed countries) для Комісії з науки й технологій (Scientific & Technological Commission), вивчення «тенденцій розвитку науки й технологій в розвинутих країнах» для Комітету науки і технологій Пекіну (Science and Technology Committee of Beijing). Для того щоб допомогти деяким урядовим організаціям у визначенні стратегії аграрної політики, експерти бібліотеки знайшли й опрацювали велику кількість матеріалів стосовно розв'язання аграрної проблеми в США, рівня механізації сільського господарства інших країн, розв'язання проблеми прибутку з одиниці площі в агросекторі Японії, а також стосовно питань електрифікації, механізації, перевезень і добрив провідних країн з ринковою економікою з подальшою адаптацією результатів досліджень до особливостей умов Китаю.

Протягом 14 років відділом було дано понад 30 тис. висновків з різних питань і отримано подяки уряду, академічних установ та окремих корис-



тувачів. Наприклад, з метою надання потрібної інформації Бюро з торгівлі та промисловості (Commerce and Industry Bureau) у його роботі з удосконалення Закону «Про недобросовісну конкуренцію» (Law of Unfair Competition Act) відділом було проаналізовано 11 законів і регулятивних актів інших країн. Експерти відділу компілювали інформацію стосовно організації парламентської системи контролю за кордоном (Foreign Parliamentary Supervising System) для загального офісу Всекитайських зборів народних представників (General Offices of the National People's Congress).

Для Міністерства авіаційної та аерокосмічної промисловості Китаю (Ministry of Aviation and Aerospace of China) експерти бібліотеки провели аналіз літератури з питань дослідницької політики США та її ефекту на американську економіку впродовж наступних 30 років.

У 1998 р., відповідно до рішень XV Всекитайських зборів щодо вдосконалення якості законодавства в складі Національної бібліотеки Китаю, було створено Довідковий відділ з права й ухвалення рішень (Law and Decision Making Reference Department, LDMRD). Спочатку новостворений відділ був тісно пов'язаний з Довідково-дослідним відділом, остаточно відокремившись у самостійну структуру у 2007 р. Його місією стало забезпечення інформаційного обслуговування законодавчого процесу та процесу ухвалення рішень органами державної влади. Заснування відділу такої спеціалізації започаткувало новий період в історії Національної бібліотеки Китаю в її обслуговуванні центральних державних органів [6].

Вартим уваги є той факт, що саме ті країни, у структурі національних бібліотек яких успішно функціонують дослідні підрозділи, що здійснюють інформаційний супровід процесу прийняття управлінських рішень, відрізняються високим рівнем економічного розвитку та політичною стабільністю.

Що ж до вітчизняного досвіду функціонування інформаційно-аналітичних підрозділів у структурі національних бібліотек, то необхідно зауважити, що недосконала нормативно-правова база та брак фінансування не дають змоги таким відділам здійснювати повномасштабні міжпредметні дослідження, обмежуючи дослідницьке поле інформаційно-комунікаційною тематикою. Ті ж питання, що виходять за вказані межі, вивчаються на рівні аналітичних звітів і оглядів, які, незважаючи на їхню актуальність, якість виконання та суспільне значення, не можуть претендувати на статус наукових досліджень.

Водночас, враховуючи посилення інформаційної складової в сучасних суспільно-політичних конфліктах, можна стверджувати, що результати

наукових досліджень тенденцій та специфіки розвитку інформаційного середовища під впливом поширення електронних технологій, наслідків інтенсифікації інформаційно-комунікаційних обмінів у глобальних масштабах, підвищення ефективності функціонування соціальних медіа створюють науково-методичне підґрунтя для вироблення державної політики у сфері забезпечення національного інформаційного суверенітету.

У цьому контексті потужним дослідним центром виступає Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, дослідницьким колективом якої за останні чотири роки (2011–2014 рр.) було проведено 12 відповідних наукових досліджень, результати яких було викладено в колективних монографіях, представлених в онлайн-доступі на сайті інформаційно-аналітичних підрозділів НБУВ ([http://www.nbuv.gov.ua/index.php?option=com\\_content&view=article&id=244&Itemid=403](http://www.nbuv.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=244&Itemid=403)).

Серед розглянутих проблем – розвиток інформаційної основи процесу глобалізації, удосконалення її структури та формування методик використання глобальних інформаційних ресурсів в інтересах розвитку соціокультурної сфери України, основні напрями вдосконалення інформаційної діяльності в політичній сфері, у забезпеченні суспільно значущою інформацією наукових установ у контексті інноваційного розвитку України, шляхи активізації міжнародних інформаційних обмінів, зокрема на базі структуризації міжнародних бібліотечних систем та інших великих центрів концентрації інформаційних ресурсів, залучення в цей процес вітчизняних бібліотек, принципи розвитку сучасного інформаційного співробітництва.

Окрема наукова увага була приділена розгляду специфіки функціонування соціальних інформаційних мереж як ефективних глобальних інформаційних ресурсів, що здійснюють відчутний вплив на змістове наповнення вітчизняного інформаційного простору, їхньому змісту, особливостям розвитку в системі сучасних соціальних комунікацій, дослідженню тенденцій активізації використання соціальних медіа в сучасній соціальній інформаційній системі, розбудові вітчизняного комунікаційного простору, соціального й науково-освітнього значення інформаційного сегмента соцмереж, а також питанням організації безпеки вітчизняного інформаційного простору в умовах стрімкого розвитку електронних інформаційних технологій.

Пріоритетним напрямом досліджень для наукових інформаційно-аналітичних підрозділів НБУВ залишається вивчення проблеми зміцнення національного інформаційного суверенітету, інфраструктура його забезпечення, організаційно-методологічна база використання, збереження та поповнення суверенних інформаційних ресурсів.

Разом з тим в умовах посилення інформаційного протистояння, інтенсифікації відверто ворожих зарубіжних інформаційних впливів на структуру та наповнення національного інформаційного простору дедалі більшого значення для зміцнення інформаційного суверенітету України набуває інформаційно-аналітичний напрям діяльності національних бібліотек, спрямований на представлення суспільству результатів наукового аналізу подій і процесів, що перебувають у центрі суспільної уваги, специфіки їх відображення різними інформаційними ресурсами як результату інформаційної політики провідних політичних акторів.

Підготовка й поширення такого інформаційно-аналітичного продукту через мережу бібліотечних сайтів покликана сприяти формуванню громадянами цілісного уявлення та компетентної позиції стосовно актуальних суспільно-політичних і соціально-економічних питань, особливо в умовах перетворення національного інформаційного простору на поле інформаційної війни. Відповідно до положень Кодексу етики бібліотекаря УБА – «дотримуємося нейтральності й неупередженої позиції щодо збирання та організації доступу до інформації й надання послуг, розмежуємо професійні обов'язки і власні інтереси, прагнемо до того, щоб особисті переконання не заважали вільному доступу користувача до інформації» [1] – підготовлені експертні матеріали мають містити консолідовану інформацію, створену на основі опрацювання широкого кола різноманітних джерел, яка є інформаційною моделлю проблемної області, а не особистих уявлень фахівця або замовника про проблемну область. Утім, у цьому випадку першочергового значення набуває питання фахового пошуку, відбору й оцінки первинних джерел інформації, оскільки зрозуміло, що некоректно відібраний джерельний матеріал у підсумку спричинить помилкові висновки. Приклад ефективної діяльності в цьому напрямі дає досвід СІАЗ НБУВ. Так, в умовах розгортання суспільно-політичної кризи в Україні, за неповні чотири місяці – з 21 листопада 2013 р. по 4 березня 2014 р. – співробітники служби підготували й представили в бюлетені оперативної інформації електронних видань «Резонанс», що виходить двічі на тиждень, 26 аналітичних оглядів, у яких було висвітлено такі проблемні аспекти ситуації, як перспективи євроінтеграції України та наслідки зміни зовнішньополітичного курсу країни, проблема російських впливів, зокрема в Криму, причини виникнення та очікування Майдану, небезпека розколу країни й проблеми федералізації, зарубіжна реакція на події в Україні, питання реформування вітчизняного політичного поля та проблема використання інформаційних технологій у політичній боротьбі [2]. З іншого боку, бібліотечні

інформаційно-аналітичні продукти – аналітичні звіти, огляди, експертні оцінки – на замовлення владних структур стають ефективним інструментом інформаційного супроводу процесу прийняття управлінських рішень, створюючи необхідне інформаційне підґрунтя для усвідомлення управліннями суспільних очікувань і потреб, наявного балансу вимог і підтримки, основних факторів впливу на ситуацію і механізмів їх використання, можливих сценаріїв розвитку та наслідків їх реалізації.

У зв'язку з цим важливо наголосити, що, на відміну від сформованих при окремих урядових структурах або політичних партіях аналітичних служб та окремих аналітиків, які у вітчизняних реаліях часто забезпечують інформаційне обслуговування не стільки інститутів, скільки окремих політиків, національні бібліотеки за своєю природою орієнтовані на сприяння розвитку національної спільноти, отже, підготовлений відповідними підрозділами національних бібліотек інформаційно-аналітичний продукт покликаний визначати причини виникнення проблемних ситуацій та оптимальні шляхи вирішення актуальних суспільно-політичних і соціально-економічних завдань з позицій інтересів національної держави, а не окремих наділених владними повноваженнями персон. Отже, результати проведеного інформаційно-аналітичними структурами національних бібліотек аналізу проблемних ситуацій мають стати для владних структур й окремих громадян джерелом об'єктивної інформації, ефективне використання якої забезпечить ухвалення адекватних складній ситуації рішень.

## Література

1. Кодекс етики бібліотекаря УБА [Електронний ресурс] // Творчість та інновації в українських бібліотеках: інформаційно-просвітницький блог для бібліотекарів. – 2013. – 29.11. – Режим доступу: <http://libinnovate.wordpress.com/2013/11/29/кодекс-етики-бібліотекаря-уба>. – Назва з екрана.
2. Резонанс [Електронний ресурс] // Інформаційно-аналітичні підрозділи Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. – Режим доступу: [http://www.nbuviap.gov.ua/index.php?option=com\\_content&view=category&layout=blog&id=23&Itemid=183](http://www.nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=23&Itemid=183). – Назва з екрана.
3. Congressional Research Service fiscal year 2009 Annual Report [Electronic resource]. – Mode of access: [http://www.loc.gov/crsinfo/about/crs09\\_annrpt.pdf](http://www.loc.gov/crsinfo/about/crs09_annrpt.pdf). – Title from the screen.
4. Congressional Research Service – Index 7 JUN 2014 [Electronic resource] // Public Intelligence Blog. – Mode of access: <http://www.phibetaiota.net/2013/07/congression-research-service-catalog>. – Title from the screen.

5. *Hirose J.* Anticipatory Research of the National Diet (Parliamentary) Library Japan: A Major Research Resource for the Diet (Paper submitted to IFLA/WLIC 2013, Library and Research Services for Parliaments Section) [Electronic resource] / J. Hirose // National Diet Library Newsletter. – № 191, October 2013. – Mode of access: [http://www.ndl.go.jp/en/publication/ndl\\_newsletter/191/917.html](http://www.ndl.go.jp/en/publication/ndl_newsletter/191/917.html). – Title from the screen.

6. *Li W. Ch.* A History of reference services in the National library of China, 1928–2008 [Electronic resource] / Wu Chun Li // World library and information congress : 75 th ifla general conference and council 23–27 August 2009, Milan, Italy. – Mode of access: <http://www.ifla.org/files/hq/papers/ifla75/90-chun-en.pdf>. – Title from the screen.

7. Services for the National Diet – providing legislative support [Electronic resource] / National Diet Library Newsletter. – № 161, June 2008. – Mode of access: [http://www.ndl.go.jp/en/publication/ndl\\_newsletter/161/611.html](http://www.ndl.go.jp/en/publication/ndl_newsletter/161/611.html). – Title from the screen.

8. Toward Establishing a Sustainable Society: Interdisciplinary Research Report (Abridged) [Electronic resource] // Research and Legislative Reference Bureau, National Diet Library. – Mode of access: <http://www.ndl.go.jp/jp/diet/publication/document/2011/201005.pdf>. – Title from the screen.

9. 調査及び立法考査局の業務内容 [Electronic resource] // National Diet Library. – Mode of access: <http://www.ndl.go.jp/jp/diet/service/works.html>. – Title from the screen.

## References

1. Kodeks etyki bibliotekaria UBA [Code of Ethics of Librarian ULA]. (2013, 29 November). *Tvorchist ta innovatsii v ukrainskykh bibliotekakh*. Informatsiino-prosvitnytskyi bloh dlia bibliotekariv – Creativity and innovation in Ukrainian libraries. Informational and educational blog for librarians. Retrieved from <http://libinnovate.wordpress.com/2013/11/29/kodeks-etyky-bibliotekaria-uba> [in Ukrainian].

2. Rezonans [Resonance]. Informatsiino-analitychni pidrozdily Natsionalnoi biblioteky Ukrainy im. V. I. Vernadskoho – Information-analytical units of the V. I. Vernadsky National Library of Ukraine. Retrieved from [http://www.nbuviap.gov.ua/index.php?option=com\\_content&view=category&layout=blog&id=23&Itemid=183](http://www.nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=23&Itemid=183) [in Ukrainian].

3. Congressional Research Service fiscal year 2009 Annual Report. <http://www.loc.gov>. Retrieved from [http://www.loc.gov/crsinfo/about/crs09\\_annrpt.pdf](http://www.loc.gov/crsinfo/about/crs09_annrpt.pdf) [in English].

4. Congressional Research Service – Index 7 JUN 2014. Public Intelligence Blog. Retrieved from <http://www.phibetaiota.net/2013/07/congression-research-service-catalog> [in English].

5. Hirose, J. Anticipatory Research of the National Diet (Parliamentary) Library Japan: A Major Research Resource for the Diet (Paper submitted to IFLA/WLIC 2013, Library and Research Services for Parliaments Section). (2013, October). National Diet Library Newsletter, 191. Retrieved from [http://www.ndl.go.jp/en/publication/ndl\\_newsletter/191/917.html](http://www.ndl.go.jp/en/publication/ndl_newsletter/191/917.html) [in English].

6. Li, W. Ch. A History of reference services in the National library of China, 1928–2008. World library and information congress: 75 th ifla general conference and council 23–27 August 2009, Milan, Italy. Retrieved from <http://www.ifla.org/files/hq/papers/ifla75/90-chun-en.pdf> [in English].

7. Services for the National Diet – providing legislative support. National Diet Library Newsletter, 161, June 2008. <http://www.ndl.go.jp>. Retrieved from [http://www.ndl.go.jp/en/publication/ndl\\_newsletter/161/611.html](http://www.ndl.go.jp/en/publication/ndl_newsletter/161/611.html) [in English].

8. Toward Establishing a Sustainable Society: Interdisciplinary Research Report (Abridged). Research and Legislative Reference Bureau, National Diet Library. Retrieved from <http://www.ndl.go.jp/jp/diet/publication/document/2011/201005.pdf> [in English].

9. 調査及び立法考査局の業務内容 National Diet Library. Retrieved from <http://www.ndl.go.jp/jp/diet/service/works.html> [in Japan].

Стаття надійшла до редакції 17.02.2015.

### **Tetiana Hranchak**

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine

#### **Research Lines of Activity of Information and Analytical Departments of National Libraries' in the Development of National Information Sovereignty**

The article devoted to elucidate the research direction of Information and Analytical Departments of National Libraries as a factor in the formation of the necessary information base for decision making in various spheres of social life, enriching the national information space by meaningful information for dynamic social development. The experience of the research direction of the Research and Legislative Reference Bureau of National Diet Library, Congressional Research Service of Library of Congress, Reference and Research Division and Law and Decision Making Reference Department of National Library of China, Service of information and analytical support of the public authorities of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine was described. It was proved the value of libraries' information and analytical products – analytical reports, reviews, expert reports – prepared to order public authorities as effective tools

of information support in decision making process, needed information basis for managers understanding of public expectations and needs, available balance of requirements and support, the main factors influencing the situation and the mechanisms of their use, possible scenarios and the impact of their implementation.

*Keywords:* national library, research centers, interdisciplinary research, information and analytical activities.

### **Татьяна Гранчак**

Национальная библиотека Украины имени В. И. Вернадского

#### **Научно-исследовательская деятельность информационно-аналитических подразделений библиотек в развитии национального информационного суверенитета**

Статья посвящена раскрытию научно-исследовательского направления деятельности информационно-аналитических подразделений национальных библиотек как фактора формирования необходимой информационной базы для принятия управленческих решений в различных сферах общественной жизни, обогащения национального информационного пространства значимой для динамического общественного развития информацией. Освещен опыт организации исследовательского направления деятельности Бюро исследовательской и правовой информации Национальной парламентской библиотеки Японии, Исследовательской службы Конгресса Библиотеки Конгресса США, Справочно-исследовательского отдела и Информационного отдела по праву и принятию решений Национальной библиотеки Китая, Службы информационно-аналитического обеспечения органов государственной власти Национальной библиотеки Украины им. В. И. Вернадского. Обосновано значение библиотечных информационно-аналитических продуктов – аналитических отчетов, обзоров, экспертных оценок – по заказу властных структур как эффективных инструментов информационного сопровождения процесса принятия управленческих решений, необходимой информационной основы для осознания управленцами общественных ожиданий и потребностей, имеющегося баланса требований и поддержки, основных факторов влияния на ситуацию и механизмов их использования, возможных сценариев развития и последствий их реализации.

*Ключевые слова:* национальная библиотека, исследовательские центры, междисциплинарные исследования, информационно-аналитическая деятельность.